

Vänner emellans vårresa till Litauen 2015

Vi som var med:

Karin Andersson, Birgitta Andersson, Ingegerd Egberth, Kent Eriksson, Bosse Gustavsson, Johanna Ingschöld
Monica Karlsson, Karin Knutsson, Britt-Marie Kvarnström, Håkan Larsson, Berit Moström,

Shimy Sophikutty Raj, Arne Sandberg, Ingrid Sköld, Emma Sköld, Inger Stark och Susanna Wallin.

Dag 1.

Först kom vi i land i Ventspils, i Lettland och åkte med bussen in till Litauen. Det var då svårt att veta vad jag skulle komma att få se på resan och jag visste inre riktigt vad jag skulle förvänta mig. Det första stoppet på den första dagen var på dagcentret Pagalbos Centras i Birzai och vi tittade på deras verksamhet i de nya lokalerna. Sedan kollade vi på deras fina bageri i byn Paceraukste utanför Birzai. Föreståndarinnan Regina var väldigt tillmötesgående och gav ett varmt intryck. Innan resan hade jag ju förstått en del av hur situationen för många barn och ungdomar i trakten var, att det fanns mycket alkoholmissbruk hos föräldrarna men även hur svårt det var för vissa familjer att få ihop pengar till det allra nödvändigaste. Att höra Regina berätta om enskilda familjers liv på plats var förstås jobbigare och gav mer förståelse än den man hade med sig hemifrån.

Sen åkte vi vidare till det första barnhemmet på resan, vissa delar var nyrenoverade och fina. Barnhemmet låg i Medeikiai Personalen berättade där att alla barnhem i Litauen ska göras om och bestå av familjer om max 8 barn per hushåll enligt ny lagstiftning. Vi hade långhopprep med oss, som barnen fick och vi hoppade med dem, vilket var mycket uppskattat. Det var en märklig känsla att besöka barnhemmet då det var det första barnhem jag besökt i hela mitt liv. Man fick förstås många tankar kring varför barnen hamnat här och hur deras liv skulle sett ut om de varit kvar hos sina biologiska föräldrar fortfarande.

Långhopprep på barnhemmet i Medeikiai.

Sedan besökte några av oss, som inte varit med på någon tidigare resa, en barnfamilj bestående av mamma, pappa och sju barn. Vi beslöt att bara en av oss skulle ta kort så det inte skulle bli så mycket onödigt fotograferande och det kändes mycket bättre rent moraliskt också. Mamman var väldigt glad och även barnen, även fast de blyga. Det vart dock fel med en kartong så det saknades två ryggsäckar, som vi senare gav till Regina. Det var synd men samtidigt sådant som kan hända förstås.

På kvällen den dagen åt vi på slottet i Birzai ihop med Regina. Det var väldigt gott och ölen var väldigt god och billig. På natten sov vi på hotell Tyla som låg lite utanför Birzai.

Slottet i Birzai.

Middag första kvällen på slottet.

Dag 2.

Denna dag besökte några en mindre linneaffär medan Emma, Shimy, jag och "Gubbarna" försvann till Iki som är en stor mataffär liknande vårt "Ica Maxi", herrarna tappade vi strax bort så vi behövde leta upp varandra vilket tog lite tid. Men efter att alla var samlade igen träffade vi en kille vid namn Merunas som var vår guide och väldigt kunnig. Han jobbade även i kommunen och hjälpte till på det barnhem som vi tidigare besökt. Han hade även jobbat ihop med en svensk tjej som heter Fanny, som varit och volontärarbetat där.

Sedan åkte vi ut till den gamla herrgården i Birzai vars adelsfamilj, som upplät byggnaden hade 99 herrgårdar. Detta för att slippa högre skatt som de skulle behövt betala om de haft 100 herresäten istället, och för att de i sådana fall hade behövt tillföra mer militära resurser. Under Sovjet förföll många större herresäten eller gjordes om till fabriker. Det gamla stallet byggdes i detta fall om till linnefabrik. Linneföretaget Siulas finns här och man tillverkar vackra linnetyger och linnekläder som exporteras till olika länder. Bakom herrgården fanns en konstgjord sjö, den första konstgjorda i Europa. Slakten som lät göra sjön kallades för Rödblod för att kopplas samman med Moses som delade vattnet.

Vi gick över en lång bro och vår guide Merunas berättade för oss om ett skämt eller ja något man brukar säga, att starkaste männen i Litauen bor i Birzai. För att gifta sig ska man nämligen bära sin brud över längsta bron på orten. Och bron i Birzai var sannerligen lång. Under promenaden tänkte jag på hur lik naturen i Litauen är naturen hemma i Sverige. Jag kunde inte riktigt släppa tanken på hur märkligt det faktiskt är att två länder med så lika geografiska och geologiska lägen har fått uppleva så olika historier och att det kan ge så olika utgångslägen för dess invånare.

Bron och herrgården i Birzai

Efter bron åkte vi tillbaka till slottet Pilis i Birzai och det nya museet om slottets historia och Gustav den II Adolfs och svenskarnas erövring av slottet. Sju gånger försökte de inta det, de erövrade tre och förstörde hela slottet en gång.

Därefter besökte vi Reginas andra dagcenter som fungerade som huvudkontor. Det var fint men de fick också betala mycket hög hyra till en privat hyresvärd. De hade även en secondhandbutik som förr gick väldigt bra, men nu efter euroinförandet hade de svårt att få in pengar via den verksamheten. Det rådde ett sorts stiltje i handeln vid valutaväxlingen och folk stoppade hellre pengarna i madrassen just då.. Det var låga löner för de som jobbade på dagcentret och vi diskuterade hyresrättspriser i Litauen och Birzai i stort. Hyran i sig är inte så hög men det är mycket mera omkostnader än hemma i Sverige och då framförallt serviceavgifter och höga elpriser.

Sedan åt vi lunch vägg i vägg med ett ölbryggeri och alla köpte med sig en hel del hem. Lunchen var fantastisk, ölmarinerade revbensspjäll och svagdricka. Hysteriskt kul vart det efter lunchen då en cykelturist

från Vilnius, bara var tvungen att få gå in och fota vår pärla till buss då han tyckte hon var så fantastiskt retro.

Vår uppmärksammade buss!

Sen gick färden vidare och vi besökte Korskullen. Det var så starkt att se så många händelser omtalade på en enda plats. Besöker man ett museum är det oftast några enskilda händelser man kan läsa om. Men detta berörde verkligen djupt då människor och stater och myndigheter satt dit ett kors i olika syften och både förintelsen, möjligen Utöya-katastrofen (vi vet inte säkert) och militära offer hade här blivit omnämnda och hedrade med ett kors. Det kändes rysligt att se historien som på en tidslinje, men samtidigt även fridfullt och hedrande.

Det säga att en familj vars son var mycket svårt sjuk är uppkomsten till hela kullen med dess kors. I familjen sa man att om sonen skulle överleva skulle man sätta upp ett kors på den platsen och sonen överlevde. Efter den händelsen är det därför fler människor som satt upp kors, för att de hoppas att det ska hjälpa deras nära och kära.

Idag är de så många kors på kullen att de inte längre går att räkna och till och med Påven har varit där och skänkt ett kors och självklart även *Vänner emellan*.

Vänner emellans kors på korskullen.

Minne över förintelsen på korskullen.

Sedan kom det som jag personligen tyckte var bland det jobbigaste på hela resan, spädbarnshemmet. En del av barnen hade vattkoppor så några av oss kunde inte gå in men vi hälsade på de friska barnen ute i lekparken. Jag tänkte mycket på varför man behöver lämna bort barn och en sak som Ausra vår tolk sa, nämligen att det är relativt accepterat att lämna bort barn i Litauen. Hon menade att det till viss del tycks finnas en norm sedan Sovjettiden att staten går före den individuella familjen. Därför tycker många att det är mer accepterat att lämna bort barn, åtminstone är det inte ett lika socialt tabu eller misslyckande som det kanske kan anses vara i Sverige. Barnen var 0-6 år och det var ca 60-64 barn på barnhemmet. Varje avdelning hade 12 barn, men bara två dagtidsanställda vuxna per avdelning och en person bemannade hemmet under natten. Jag hade mycket känslor när jag lekte med barnen i trädgården, de var så lugna och samtidigt glada, men så ordningsamma på ett sätt jag inte tror vi kan se hemma. Det var med ett ganska stort svärmod jag satte mig i bussen igen efter det besöket.

På kvällen kom vi till vandrarhemmet i Plunge, efter en mycket lång dag med många intryck. Jag pratade med Ausra om homosexuellas rättigheter och HBTQ-rörelsen i Litauen. Eftersom katolicismen är så stark och etablerad är det väldigt svårt för homosexuella att leva öppet med sin sexuella läggning, speciellt på landsbygden och många döljer det eller flyttar utomlands.

Dag 3.

Vi besökte en sömnadsateljé där man syr linnekläder med väldigt trevliga tjejer som bjöd på choklad och sedan ytterligare en linnebutik i en villa, vi fick gott vin, äppelkakaka och vallmokakor.

Vi åt lunch på restaurang Oaze, viket var väldigt gott. Sedan besökte vi Härbäret för hemlösa. De hade fått pengar av oss, som de använde till att bygga ett växthus. De hade även börjat med en cykelverkstad, men det skulle ta ett tag till innan de var helt igång med den. Det var två avdelningar, en för männen och en för kvinnor och barn. Det råde verkligen olika stämning på de båda avdelningarna, det var hemtrevligt för barnen och kvinnorna medan det hos männen skulle vara mindre hemtrevligt, för att de inte skulle bli allt för hemmastadda. Det var väldigt kul att få se på bildspelet de visade upp, med bilder från olika aktiviteter de gjorde. Vi frågade hur länge de hemlösa och f.d. missbrukarna stannade på hemmet och fick till svar att vissa stannar livet ut och vissa lärde sig att ta hand om sig själva igen och flyttade så småningom till egna boenden. Trots allt de gått igenom och att de var så utsatta var det ju hoppfullt att se att det växte fram en sorts gemenskap på härberget. Jag tänkte verkligen på vilka eldsjälar det var som låg bakom alltihopa.

Växthuset på härberget.

Därefter åkte vi till ålderdomshemmet i Kalvariija, och där fick vi ett varmt bemötande! Det var så kul och gav så mycket intryck. Som Emma sa, undrar vad vissa av de äldre skulle kunna berätta om vi hade haft tid. De som

upplevt både värds krig och sovjetisk ockupation och sedan självständigheten 1991. Vi sjöng svenska visor och de äldre sjöng litauiska och det var verkligen kul att höra och de var så samstämmiga. Härliga möten vart det alltså men det blev jobbigt då jag pratade med en man vars fru dött för bara några dagar sedan. Han visade mig en bild på henne och hon såg så fin ut och jag gläds i allafall åt att de fick vara med varandra så länge.

Sedan bjöds vi på mera mat i kyrkans lokal, det var intressant att se hur kyrkan var delaktig i ålderdomshemmet. Jag upplevde delaktigheten på ett bra sätt men som sagt är ju religionen så mycket mer närvarande i vardagen än den är hemma i Sverige Maten var dessutom fantastiskt god och så fin att titta på.

Middag i kyrkans lokal.

Det nybyggda ålderdomshemmet.

Dag 4.

Denna dag begav vi oss till kulturhuset i Plunge där vi såg på konstutställningen och vävkällaren, så kul att *Vänner emellan* varit med och startat en sådan vävboom i området. Därefter åkte vi till Cyrulis, där barnen uppträdde och de var verkligen duktiga och flera av mammorna var där och tittade på. Detta var ju så att säga huvudmålet för resan och den verksamhet som *Vänner emellan* först började bli givare till. Så det var verkligen kul för mig att se hur bra och fin verksamheten var idag.

Cyrulis hyra för huset var gratis i 20 år från kommunen. Vanda var den som startade dagcentret och Audrone är idag chef för dagcentret och 44 barn från 27 familjer är inskrivna där. Varje dag kommer ca 30 barn från 7-18 år. Den utav *Vänner emellans* nystartade tandvårdsfonden har hittills utnyttjats av åtta mammor och av studiefonden har fyra ungdomar fått beviljat studiemedel därifrån.

Cyrulis dagcenter i Plunge och konstutställningen i kulturhuset.

Efter besöket hos Cyrulis besökte vi sedan några av barnens hem, dit vi hade lådor och personliga saker med oss. De visade sina hem som de frivilligt gått med på och fick sedan berätta om sin situation och vad som *Vänner emellan* eventuellt kunde hjälpa till med utöver de saker som de fått. De var starka intryck att få se hur de levde och för att få ännu mer förståelse vilken viktig roll Cyrulis spelar för dessa barn och ungdomar. Jag tyckte också att det var riktigt jobbigt att se de så kallade studenthemmen där socialt utsatta familjer bor i rum på ca 12 kvadratmeter. Jag hade sett bilder därifrån tidigare men det var ändå tungt att se hur nedgången det var och den tunga känslan bar jag med mig. En positiv sak var dock att en del liknande lägenhetskomplex hade rivits och

ersatts med nya.

Senare samma dag blev det även ett besök hos kvinnan med Elefantsjuka. Jag och Emma ville inte följa med, det bestämde vi redan dagen innan. Framförallt för att det skulle kännas så tungt att se någon som lever under sådana omständigheter men också då veta vad man ska säga eller hur man ska bete sig. Jag kände mig först rätt skamsen av att tänka i dessa banor men var glad för beslutet eftersom det visade sig vara rätt jobbigt för andra på resan, så vet jag inte om jag hade klarat av det särskilt väl. De som gick in berättade att kvinnan hade det väldigt svårt, med värk och kunde inte stå eller röra sig mycket. Men hennes händer fungerade och hon ägnade sina dagar åt att sticka och virka, vilket hon var mycket duktig på. Några köpte alster av henne.

Dag 5.

Denna dag är en av dagarna jag så här efteråt har lagt på minnet bäst. Vi tog kära bussen till Cyrulis, men där fick hon sedan stå under dagen eftersom vi tog en annan buss tillsammans med barnen till Klaipeda. Det var väldigt förväntansfulla barn som väntade i bussen och väl framme i Klaipeda tog vi färjan till delfinariet ute på Kuriska näset. Vi fick se en väldigt spektakulär delfinshow och det var väldigt storögda barn på läktaren. Det märktes verkligen hur kul de tyckte att det var. Efter delfinshowen gick vi allihop ned till stranden vid havet. Det var en väldigt fin strandremsa med ljus sand och den längsta piren jag sett. Vi åkte sedan tillbaka in till stadskärnan och till Akropolis köpcentrum och åt mat. Här fick jag äntligen äta de beryktade Zeppelinarna, (Litauens nationalrätt) med Arne, Inger och Emma i en gondol, inget som görs varje dag, det lovar jag. Efter maten shoppade vi en liten stund.

Efter utflykten var jag tagen av så mycket olika intryck. Det var fantastiskt att få vara med barnen och uppleva glädjen över delfinerna och att få se den fina kompisandan de tycks ha inom Cyrulis. Men det var förstås jobbigt när man slogs av tanken på att utan Cyrulis skulle de inte ha möjligheten att göra sådana här utflykter som så många barnfamiljer kan ta förgivet. Under hela min uppväxt har jag alltid haft så mycket att berätta efter sommarlovet, vad jag och min familj hittat på, utlandsresor och Kolmårdenbesök osv. Men det är ju en tillvaro som inte ska tas för given.

De andra i gruppen åkte sedan till den så kallade änglakvinnan, som tillverkar träänglar, men jag och Emma åkte hem och bastade istället. Det var skönt med en lugn stund innan avskedsmiddagen som bjöd på mat, fantastisk lokal sång som dessutom har blivit kulturmärkt av UNESCO.

Dag 6.

Och mer farväl vart det, nästa dag, men först besökte vi Vaiva. Hon fortsatte med vävandet efter ett av vävprojekten och ger idag ut kurser i vävning. Hon hade fått finansiering från en EU fond för att bygga ett nytt hus, så hon kunde hålla kurserna där. Huset var så fint och genuint. Hemmet kändes så varmt och det fanns så mycket kunskap inom familjen om både trädgård och vävning.

Under dagen besökte vi även den större linnefabriken. Jag, Emma och herrarna hittade en judisk begravningsplats på skolgården, som låg bredvid, vilket kändes väldigt märkligt. Sedan gjorde vi alla ett något misslyckat försök att ta oss in i kyrkan i Plunge. Bra gjort av Emma o Arne då de försökte kommunicera med händer och gester om att vi ville gå in i kyrkan, vi blev insläppta men det var mitt under en gudstjänst så

tidpunkten var dock illa vald.

Sedan tappade jag bort gänget vid Cyrulis och hade ingen telefon på mig. Istället spelade jag basket när de andra försvann i väntan på att de skulle komma tillbaka. Monica och Karin var ju fortfarande kvar på Cyrulis så jag antog att bussen skulle komma tillbaka och plocka upp oss för eller senare... Jag träffade iallafall en liten kille på planen som hävdade att jag var urdålig på basket, fast sen fick han dåligt samvete och sa att jag var okej. Jag kontrade dock med att jag faktiskt var urdålig och då log han och såg rätt nöjd ut. Jag fick sen säga hej då för bussen och gänget kom faktiskt tillbaka som tur var. Vi åkte då till en jordbruksskola i Plunge som kunde jämföras med Dackeskolan i Mjölby, det var väldigt gott och det märktes att studenterna försökte anstränga sig mycket. Sedan for vi iväg igen denna gång till linnebutik nummer två. Men nu hade jag personligen börjat tröttna lite på linne, så jag satt och pratade med de andra "linneförrädarna" i bussen.

Men sen kom iallafall det oundvikliga avskedet i ett regnigt Plunge. Flera av barnen och all personal samlades utanför kyrkan så vi kunde säga ordentligt hej då. Det var verkligen jobbigt men fint också. Jag tror att det underlättade att veta att några av oss kommer åka dit igen. Jag tror att det var just det, att *Vänner emellan* gör återkommande besök med samma personer som gjorde resan så bra. Istället för att känna sig som en åskådare och turist som jag tror att resultatet lätt blir på många volontärresor, kändes resan mer som ett ömsesidigt utbyte. Och det berodde nog främst på att resan var så etablerad och genomarbetad och att man kunde känna sig lite mer som en vän än bara en turist.

Vi for tillbaka till Klaipeda, där Ausra visade oss de för Litauen utmärkande bärnstenarna. Hon har startat ett företag med bärnstenar, för att ta tillvara dess positiva egenskaper för hälsan. Vissa köpte nallar och te. Nallarna innehöll krossad bärnsten, som bland annat ska vara bra för immunförsvaret.

Teddybjörnar med bärnstenar.

Återresan hem gick från Klaipeda till Karlshamn, utan några problem. Jag vill med denna dagbok passa på att tacka alla inblandade i *Vänner emellan* för denna resa som jag fått ut så mycket av och som gjorde det möjligt att träffa personer jag aldrig skulle träffat annars. Ett speciellt tack går till Karin och Monica som arrangerade resan och gjorde den möjlig. Ett tack även till Ausra som med ett tålamod utöver det vanliga svarade på alla tänkbara frågor, från ostsortiment till HBTQ-frågor och som tappert försökte hålla oss inom tidsschemat. Bosse vår fantastiska busschaufför måste också få ett särskilt tack för insatsen att köra vår gamla pärla som till och med blev stoppad av en polis för sin rostiga öppna sidolucka.... Och till sista vill jag framföra ett stort tack till alla deltagare på resan, roligare och trevligare resesällskap får man sannerligen leta länge efter och ni deltog alla till den fina stämningen resan igenom!

Skriven av Johanna Ingschöld

Bilderna är tagna av Johanna, Ingrid Sköld och Emma Sköld